

De 'Seabird Group Conference' 1992

27-31 maart 1992, Glasgow, Schotland

De Seabird Group Conference vond plaats in het weekend van 27 t/m 29 maart in het Kelvin Conference Centre te Glasgow. Nederlandse deelnemers waren Henk Baptist, Kees Camphuysen, Jan van Franeker, Mardik Leopold, Arie Spaans en Pim Wolf. Voorafgaand aan de conferentie werd door deze mensen deelgenomen aan een door het World Wildlife Fund London aangevraagde workshop '*Hazards to sea-birds in the North Sea*'. Na de conferentie werd op 30 maart door Camphuysen, van Franeker en Leopold deelgenomen aan de door NZG/NSO georganiseerde workshop '*European Beached Bird Survey*', over de opzet van een Europees monitoring programma voor olieslachtoffer-tellingen. Beide workshops werden gehouden op het Zoology Department van de Glasgow University.

SEABIRD GROUP CONFERENCE 'EUROPEAN SEABIRDS'

De eens in de drie á vier jaar plaatsvindende Seabird Group Conference krijgt een steeds internationaler karakter, met deelnemers uit heel Europa en zelfs de VS en Nieuw Zeeland. Lezingen en posters betroffen dan ook, ondanks het thema '*European Seabirds*', onderwerpen van Noord- tot Zuidpool. Uiteraard betroffen diverse lezingen de Shetland Eilanden waar in de jaren 80, na stormachtige ontwikkelingen in de industriële visserij, tekorten aan zandspiering optraden die gepaard gingen met een zeer slecht broedsucces van zeevogels. In 1991 is de industriële visserij op zandspiering op de Shetlands verboden. In datzelfde jaar vertoonden alle soorten

zeevogels tevens een zeer goed broedsucces. Niemand durft echter de conclusie aan van een causaal verband tussen de visserij en de voedselsituatie voor zeevogels. Wel werd duidelijk gemaakt dat de gebruikelijke visserijstatistiek volstrekt ongeschikt is om visserij op zandspiering te beheren. In een film werd de enorme achteruitgang in alkachtigen op de Färder Eilanden belicht: de oorzaken zijn onduidelijk. In het verleden werden de populaties geëxploiteerd, maar nu spelen mogelijk voedselsituatie (visserij, hydrografie?) of sterfte in wintergebieden (verdrinking in netten langs de Noorse kust) een rol.

In diverse lezingen werden stormachtige ontwikkelingen op het technische vlak van 'satellite-tracking' en 'activity-recorders' getoond, vooral toegepast op albatrossen en pinguïns. Dergelijke methoden betekenen een grote sprong voorwaarts in kennis van ecologie en verspreiding van soorten. Ontdekt werd bijvoorbeeld dat de sexen van de Wandering Albatross *Diomedea exulans* verschillende fourageergebieden hebben: de vrouwtjes gaan naar noordelijker wateren waar visvloten opereren en waar veel dieren omkomen door verstrikking/verdrinking in lijnen en netten. Dit sluit goed aan bij observaties in de kolonies dat de mortaliteit onder vrouwtjes in recente jaren gestegen is en die onder mannetjes niet (zij fourageren in onbevaste zuidelijker zones). Verwacht mag worden dat in de niet al te verre toekomst dergelijke technische hulpmiddelen licht en compact genoeg geproduceerd kunnen worden voor toepassing op kleinere soorten pelagische zeevogels.

Opvallend was weer de waarde van lange tijdreeksen van veelal simpele metingen. Een klein voorbeeld: de Britten hebben lange tijdreeksen van het gewicht van de eieren van de Wandering Albatross en vonden tot hun verrassing dat de laatste jaren de eieren steeds groter worden. Vermoedelijk heeft dit te maken met het feit dat de vrouwtjes profiteren van de zich ontwikkelende visserij (althans de dieren die niet omkomen in lijnen/netten - zie boven). De ook hoge wetenschappelijke waarde van simpele monitoring activiteiten zou moeten meewegen in de beoordeling van onderzoeksplanning. Lange tijdreeksen in onderzoeksgegevens dreigen te verdwijnen in de huidige atmosfeer waarin financiering voor onderzoek steeds verder beperkt wordt tot duidelijk afgebakende kortlopende projecten.

WWF WORKSHOP - HAZARDS TO SEABIRDS IN THE NORTH SEA

WWF is begonnen met een ambitieus project waarin men poogt wetenschappelijke kennis over de Noordzee te vergaren. WWF wil die kennis vervolgens verspreiden en vertalen naar beheersprioriteiten. Voor wat betreft zeevogels zou WWF het liefst zien dat er een opsomming zou komen van menselijke invloeden op zeevogelpopulaties, plus voor iedere invloed een bepaling van het niveau waarop geen effect op de "natuurlijke populatiegrootte" merkbaar zou zijn. Voor dit doel had WWF zoveel mogelijke "experts" uit Europese landen bijeen gehaald. De workshop werd voorgezeten door John Croxall. Bob Furness en Mark Tasker hadden een omvangrijk achtergronddocument geschreven met -vooral Britse- literatuurvoorbeelden van verschillende effecten van menselijke verontreinigingen en activiteiten.

Uiteraard werd al snel geconcludeerd dat de vraagstelling van WWF te ambitieus is, al was het alleen maar omdat niemand een natuurlijke populatiegrootte zou durven noemen voor de verschillende soorten zeevogels op de Noordzee (al veel te lang sterk beïnvloed door menselijke activiteiten en bovendien ongetwijfeld sterk fluctuerend als gevolg van natuurlijke dynamiek in het systeem). De vergadering besteedde vervolgens veel tijd aan het nalopen van de 'hazards' (bedreigingen) uit het achtergronddocument, waarbij aanvullingen uit andere landen werden gegeven. In de beoordeling van de mate van 'hazard', die bepaalde factoren voor zeevogelpopulaties vormen, is het grote probleem dat al die factoren interactief zijn. Mortaliteit ten gevolge van olie hoeft bijvoorbeeld geen probleem te zijn op populatie-niveau zolang andere factoren gunstig zijn (bv. jaren 70) maar wordt dat wel als die andere factoren marginaal worden (bv. jaren 80: toen ontstond er voedselschaarste in de noordelijke Noordzee, al dan niet veroorzaakt door visserij; de vogels gingen naar het zuiden, waar sterke olieverontreiniging, maar mogelijk ook de slechtere conditie van vogels voor hoge mortaliteit zorgde). Dit soort interacties en grote regionale of tijdsverschillen in belangrijke mortaliteitsfactoren beperken de mogelijkheden om een duidelijke rangorde in het belang van verschillende 'hazards' aan te brengen. In Noorwegen is verdrinking in netten zeer belangrijk, in Denemarken verwacht men steeds grotere effecten van eutrofiëring (en daarmee gepaard gaande zuurstofloosheid), in de zuidelijke Noordzee spelen olie en intensief gebruik van de kuststrook een grote rol, terwijl in een aantal Britse gebieden geïntroduceerde dieren (ratten, mink, katten) groot gevaar opleveren. Over het gehele gebied worden de effecten van verstoorde visbestanden en het lozen van bijvangst en visafval van grote invloed geacht op de vogelstand. Voor een aantal soorten is dit effect bestandsverhogend, hoewel gewijzigde concurrentie en predatie-verhoudingen tussen soorten ten nadele kunnen zijn van anderen. Overbevissing van pelagische visbestanden en vooral de industriële visserij hebben sterke negatieve invloeden op vogelbestanden. Verdrinking in netten en het afschieten van vogels bij viskwekerijen komt op grote schaal voor. Furness en Tasker staan nu voor de zware taak de vele meningen, aanvullingen en verbeteringen te verwerken in een nieuwe versie van het achtergronddocument waaruit WWF dan prioriteiten kan destilleren.

NZG/INSO WORKSHOP - EUROPEAN BEACHED BIRD SURVEY (EBBS)

In het kader van de Noordzee ministersconferenties is Kees Camphuysen bezig een rapport te schrijven dat inzicht moet geven in de vraag in hoeverre olieslachtoffer-tellingen op de kust een graadmeter kunnen vormen voor de (effectiviteit van maatregelen op de) mate van olieverontreiniging op de Noordzee. Dit project wordt gefinancierd door het ministerie van LNV via een contract bij Vogelbescherming. Onderdeel van het project is (vooruitlopend op de uitkomst van het rapport) het opstellen van scenario's voor een Europees op te zetten monitoring systeem. Standaardmethodes, uitwisseling van data, een vaste kern van professionals en financiering zijn belangrijke facetten. De materie is moeilijk omdat de huidige activiteiten

een bonte mengeling zijn van vrijwilligers, onderzoeksinstituten en commerciële bureaus. Daarnaast is een complicerende factor dat strandtellingen van dode vogels niet alleen een indicator van olie, maar ook van andere milieuproblemen kunnen zijn en dat ook meer wetenschappelijke gegevens (bv over effecten op populaties) verzameld kunnen worden: in hoeverre moet een EBBS daaraan werken? In de geplande opzet krijgt ieder land in ieder geval een professionele coördinator van tellingen door vrijwilligers; voor iets dieper gravend onderzoek zijn verschillende scenario's opgesteld. De opstelling van de vertegenwoordigers van alle landen op de Workshop was zeer positief en Kees kreeg de vrijheid om op de ingeslagen weg voort te gaan. De diverse landen zullen nationale programma's en begrotingen maken die in een EBBS zouden passen. Crux van het verhaal is natuurlijk dat er voor een EBBS omvangrijke financiering nodig is. Gedacht wordt aan projectsubsidies van de EG aangevuld met nationale budgetten. Nederland heeft met het project via Vogelbescherming het voortouw genomen in deze materie, doch dit onderzoek wordt in de zomer van 1992 afgesloten met een rapport. Het lijkt me op de weg van Nederland liggen om continuïteit in de in gang gezette processen te waarborgen en daartoe op korte termijn te zorgen dat er een positie voor een coördinator komt die verantwoordelijk is voor het verder opbouwen en organiseren van een EBBS netwerk en voor het in gang zetten van aanvragen voor financiering.

een verslag van **J.A. van Franeker**
Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Texel (IBN-DLO)